

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА
КОНАШЕВИЧА-САГАЙДАЧНОГО
ФАКУЛЬТЕТ СУДНОВОДІННЯ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладач	Волошина Валентина Віталіївна
E-mail	voloshyna-v@bigmir.net
Навчальна дисципліна	Технології візуальної психодіагностики
Офіційна назва освітньої програми	«Практична психологія»
Рівень вищої освіти	перший бакалаврський
Галузь знань	05 «Соціальні і поведінкові науки»
Спеціальність	053 «Психологія»
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	3
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	вибіркова
Мета вивчення дисципліни	Викладання навчальної дисципліни передбачає ознайомлення студентів з технологіями виявлення психологічних особливостей особистості за зовнішніми ознаками людини.
Інтегральна компетентність, загальні компетентності, спеціальні (фахові) компетентності	<p>Загальні компетентності</p> <p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p> <p>СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.</p> <p>СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p>

	<p>СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.</p> <p>СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.</p> <p>СК6. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження.</p> <p>СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.</p> <p>СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p> <p>СК13. Здатність планувати та проводити психодіагностичне дослідження з урахуванням групових та індивідуально-психологічних характеристик клієнта.</p> <p>СК14. Здатність виявляти та аналізувати роль психологічних чинників у виникненні та розвитку особистісних та групових особливостей.</p> <p>СК16. Здатність здійснювати оцінку ефективності психологічної допомоги.</p> <p>СК20. Здатність використовувати класичні та інноваційні технології під час здійснення професійної діяльності.</p> <p>СК21. Готовність до пошуку оптимальних рішень професійних завдань з урахуванням сучасного психологічного інструментарію, що відповідає вимогам валідності, інформаційної, соціальної, економічної та етичної безпеки.</p> <p>СК22. Здатність і готовність до проектування, реалізації та оцінки міжособистісної та групової взаємодії з урахуванням сучасних та інтерактивних методів психологічного впливу.</p>
--	--

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1. Візуальна психодіагностика у психологічній практиці психолога

Тема 1. Психологічний вплив у професійному спілкуванні психолога.

Предмет, задачі, зміст візуальної психодіагностики. Історія розвитку. Основні методи дослідження та напрямки візуальної психодіагностики. Спостереження як основний метод дослідження зовнішніх проявів особистості. Використання візуальної психодіагностики в практиці ділової взаємодії.

Тема 2. Соціальна перцепція.

Соціальна перцепція. Принципи сприйняття людиною себе та інших у процесі спілкування. Активність суб'єкта соціальної перцепції. Цілісність сприймання. Вмотивованість суб'єкта сприймання. Феномен "каузальної атрибуції". Сприймання групи групою. Ідентичність і сприймання. Особистий імідж. Перше враження про людину. Конституція людини та її психологічні особливості.

Тема 3. Профайлінг та характерологія.

«Канали» отримання психологічної інформації. Візуально-аналітичні діагностичні психотехнології. Маскулінні, фемінні, андрогінні риси особистості. Їх прояви. Статеві особливості поведінки особистості. Вікові особливості характеру. Пняття біологічного та психологічного віку. Національні, етнічні та релігійні особливості та їх прояви.

Змістовий модуль 2. Психологічні особливості особистості, які виявляє візуальна

психодіагностика

Тема 4. Будова тіла та характер людини

Конституційні теорії темпераменту. Організмична типологія К.Сіго. Теорія Е. Кречмера. Соціальні типи (за Е. Кречмером). Конституційна типологія особистостей В.Шелдона. Описова теорія темпераменту Г. Хейманса і Е. Вірсми. Прояви темпераменту у поведінці й зовнішності людини. Соціоніка. Соціонічний тип особистості. Вивчення соціонічного типу особистості: за семантикою, поведінкою та зовнішніми проявами. Діагностичні методики виявлення соціонічного типу особистості. Методи візуальної психодіагностики у тілесно-орієнтованій психотерапії. Психосоматика та візуальна психодіагностика.

Тема 5. Типи особистості та їхні візуальні прояви

Класифікації типів людей залежно від переважання певних психічних функцій. Поняття типу особистості. Акцентуації особистісних рис. Соціальні типи особистості. Типи за Е.Шпрангером. Типи за Е. Фроммом. Амбівалентні соціальні типи особистості та їх візуальна діагностика. Поділ соціальних типів особистості за характером: традиціоналісти, ідеалісти, фрустранти, реалісти, гедоністи. Психологічні типи особистості. Психоаналітична типологія особистості (З.Фройд). Типи особистості за К.Г.Юнгом та їх спостережувані прояви. Типи особистості за Г.-Ю. Айзенком. Факторні теорії темпераменту. Погляди С.-Л. Берта на структуру темпераменту. Візуальна діагностика особистості за 13-факторною теорією Дж.-П. Гілфорда. Суперфактори та їх прояви у теорії К. Лоуелл. Фактори темпераменту та їх візуальна діагностика за Л. Терстоуном. Стиль поведінки за А. Томасом і С. Чессом. Особливості роботи з клієнтами різних особистісних типів.

Тема 6. Невербальна поведінка особистості.

Потреби особистості. Тілесність людини та її прояви. Принципи аналізу невербальної поведінки. Емоційні оцінки та їх тілесні прояви. Психодіагностика експресивної поведінки партнера по спілкуванні. Жести людини. М'язові блоки та їх еквівалент у візуальній психодіагностиці.

Змістовий модуль 3. Практичні можливості використання візуальної психодіагностики

Тема 7. Фізіогноміка та пантоміміка у психодіагностиці

Типологічні особливості людей та їх зовнішні ознаки. Обличчя людини як об'єкт психологічного пізнання. Фізіогноміка як напрям візуальної психодіагностики. Астрологічна, геометрична, мімічна та антропологічна фізіогноміка. Френологія. Мова рухів та їх діагностика. Риси обличчя людини та її характер. Очі та мова погляду.

Тема 8. Графологія як складова візуальної психодіагностики.

Метод аналізу документів. Класифікація документів за статусом, носієм, способом збереження інформації. Документ як об'єкт дослідження у практиці роботи з персоналом. Біографічний та графологічний підходи до аналізу документів. Визначення характеру людини за її почерком. Сучасний розвиток графології.

Програмні результати навчання

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій

	<p>(тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.</p> <p>ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.</p> <p>ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.</p> <p>ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.</p> <p>ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p> <p>ПР19. Розуміти закономірності та особливості виникнення, розвитку і функціонування міжособистісної та групової взаємодії у контексті професійних завдань.</p> <p>ПР20. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження особистості, міжособистісних та групових взаємодій та технології психологічної допомоги.</p> <p>ПР21. Володіти знаннями та розуміти специфіку психофізичного та психофізіологічного функціонування людини з урахуванням особливостей вікових етапів, криз розвитку та факторів ризику, її приналежності до гендерної, етнічної, професійної та інших соціальних груп.</p>		
<p>Форми поточного та підсумкового контролю</p>	<p>При проведенні поточного контролю використовуються наступні форми: перевірка конспекту лекцій, опитування, оцінювання виступів студентів та їхньої участі у дискусії.</p> <p>Формою підсумкового контролю є залік.</p>		
<p>КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ</p>			
<p>Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру.</p>			
<p>Підсумкові бали = Загальна кількість балів, які набрані на занятті + Кількість балів за модульний контроль</p>			
<p>ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS</p>			
<p>Оцінка в балах</p>	<p>Оцінка за національною шкалою</p>	<p>Оцінка за шкалою ECTS</p>	
		<p>Оцінка</p>	<p>Пояснення</p>
<p>90 - 100</p>	<p>Відмінно (зараховано)</p>	<p>A</p>	<p>«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна</p>

			робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80 – 89	Добре (зараховано)	B	« Дуже добре » - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.
75 – 79		C	« Добре » - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
65 – 74	Задовільно (зараховано)	D	« Задовільно » - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками.
60 – 64		E	« Достатньо » - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана, або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.
21 – 59	Незадовільно (не зараховано)	FX	« Умовно незадовільно » - теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана, або якість їхнього виконання оцінена числом балів, близьким до мінімального, при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки.
1 – 20		F	« Безумовно незадовільно » - теоретичний зміст курсу не освоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки,

			додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки.
--	--	--	--

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Атай Е. Чтение по лицам и жестам для начинающих. М.: «Издательство «Эксмо», 2014. 997 с.
2. Богуславский В.М. Оценка внешности человека: Словарь. М.: ООО «Издательство АСТ», 2004. 254 с.
3. Галян І. М. Психодіагностика: навч. посіб. К.: Академвидав, 2009. 464 с.
4. Гарькавец С. А. Психология невербального общения: учебн. пособие. Северодонецк : Изд-во «Петит», 2015. 214 с.
5. Зуев-Инсаров Д. М. Почерк и личность. Графология или способ определения характера человека по почерку. Издательство: «АмритаРусь», 2017. 235с.
6. Еремина Т. И. Визуальная психодиагностика. Экспресс-методы идентификации личности по внешности, мимике и жестам. Ростов-на-Дону: Феникс, 2012. 234 с.
7. Кон И. С. Социология личности. М., 1967. 383 с.
8. Малкова Т.М. Візуальна психодіагностика. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2018. 132 с.
9. Меграбян А. Психодиагностика невербального поведения (Практикум по психодиагностике). СПб.: Речь, 2001. 253 с.
10. Молодушкіна І. На допомогу практичному психологу ЗДО. Х.: Основа, 2021. 208 с.
11. Петренко В.Ф. Основы психосемантики. СПб.: Питер, 2005. 480 с.
12. Петров А. Практическая физиогномика. Книга-тренажер. М.: Издательство АСТ, 2018. 288 с.
13. Піз А., Піз Б. Мова рухів тіла. К: КМ-БУКС, 2017. 416 с.
14. Рамси Н., Харкорт Д. Психология внешности. СПб.: Питер, 2009. 256 с.
15. Сергеева О. Язык жестов. Как читать мысли без слов? 49 простых правил. М.: Эксмо, 2008. 128 с.
16. Стрельнікова Л.В. Методика судово-психологічної експертизи/ психологічного дослідження визначення наявності моральної немайнової шкоди, розміру відшкодування/ компенсації за моральну шкоду, її наслідки Методичний посібник. Київ: ПП «ПФ «Фоліант», 2021. 180 с.
17. Харцій О. М. Візуальна психодіагностика Львів: «Магнолія 2006», 2021. 224 с.
18. Щёкин, Георгий Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению: науч.-публ. издание. Киев: Межрегиональная Академия управления персоналом, 2020. 674 с.

Додаткова:

1. Андерсен, П. Как читать язык тела и жестов. М.: АСТ, Астрель, 2015. 448 с.
2. Армстронг Н. Толковый словарь языка жестов. М.: АСТ, Астрель, 2008. 221с.
3. Бриль М. Читаем язык жестов. М.: «Издательство «Вектор», 2009. 160 с.
4. Батаршев А. Диагностика темперамента и характера. СПб. : Питер, 2006. 368 с.
5. Бушуєва Т. В. Психодіагностика: підруч. для студентів ВНЗ. Київ; Ніжин: Лисенко М. М., 2016. 503 с.
6. Василівчик-Шустова Т. Все могу сказать без слов! Увлекательные разговоры с малышом с помощью естественных знаков и жестов. М.: Рама Пабблишинг, 2011. 160 с.
7. Грин, Ф. Язык флирта. Слова и жесты. М.: Питер, 2012. 176 с.
8. Дарвин Ч. Выражение душевных волнений. СПб, 1896. 224 с.

9. Ірхін Ю. Б. Методичні рекомендації з питань складання психологічних портретів злочинців К.: РВВ МВС України, 2003. 28 с.
10. Исаева Е.Л. Практическая графология. Как узнать характер человека по почерку. Издательство: Рипол Классик, 2010. 256 с.
11. Кабаченко Т. С. Методы психологического воздействия. Москва: Педагогическое общество России, 2000. 544 с.
12. Коэн Д. Язык тела во взаимоотношениях / Д. Коэн. М.: Эксмо, 2002. 170 с.
13. Кравченко В. И. Графология: характер по почерку. Учебно-методическое пособие. Санкт-Петербург 2006. 234 с.
14. Кузнецов В. В. Психология взаимопонимания. Неправда, лож, обман. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 288 с.
15. Лабунская В. А. Экспрессия человека: общение и межличностное познание. Ростов н/Д: Феникс, 1999. 608с.
16. Максименко, Ю. П. Азбука жестов. М.: Книга по Требованию, 2012. 500 с.
17. Нелсон О., Голант С. Язык мимики и жестов. Что это такое. М.: АСТ. 2017, 352 с.
18. Нэпп М., Холл Д. Невербальное общение. Мимика, жесты, движения, позы и их значение. М.: Прайм-Еврознак, 2017. 512 с.
19. Поліщук С. Методичний довідник з психодіагностики. Суми: Університетська книга, 2019. 442 с.
20. Практикум по гендерной психологии / под ред. И.С. Клёциной. СПб.: Питер, 2003. 480 с.
21. Штереншис, М. Читаем по лицам, жестам и одежде. Что они скрывают? М.: Феникс, 2013. 208 с.
22. Экман П., Фризен У. Узнай лжеца по выражению лица. СПб.: Питер, 2010. 272 с.
23. Экман П. Психология лжи. Руководство по выявлению обмана в деловых отношениях, политике и семейной жизни. К.: Логос, 1999. 224 с.

Інформаційні ресурси

https://pidru4niki.com/19991130/psihologiya/psihologiya_spilkuvannya

http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1670_35766335.pdf

<http://www.nbuv.gov.ua> – веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського

<http://www.nplu.org> – веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України ім. Я. Мудрого

<http://www.ukrbook.net> – веб-сайт Книжкової палати України імені Івана Федорова